

Projectplan Wet natuurbescherming

Aanleg klimaatbuffers Maurik en Zoelen

Rapport: 304442

Wij geven
groen inzicht
voor de
leefomgeving
van morgen!

Colofon

Opdrachtgever

Waterschap Rivierenland

Westluidensestraat 46
4001 NG TIEL

Dossiergegevens

Dossiernummer: 304442
Uw referentie: -
Status rapport: v1.0
Datum rapport: 16 augustus 2023
Citeertitel: [REDACTED] 2023, Projectplan Wet natuurbescherming Aanleg
Klimaatbuffers, Maurik en Zoelen, 304442, Cobra Groeninzicht
Vianen (NB)

Projectteam

Projectverantwoordelijke: [REDACTED]
Vakspecialist: [REDACTED] (ecoloog)
Kwaliteitscontrole: [REDACTED] (ecoloog)
Redactie: [REDACTED]

Contactgegevens

info@Cobra-groeninzicht.nl
www.Cobra-groeninzicht.nl
T. 088 – 262 72 00

Adres

Cobra Groeninzicht
Franssenstraat 66
5434 SJ Vianen (NB)

Bedrijfsgegevens

KvK Eindhoven 17232157
Btw-nr. NL 8199.70.220.B01
IBAN NL90 INGB 0008 5217 90

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Situatie en planvorming	3
2.1	Locatie Maurik	3
2.2	Locatie Zoelen	4
2.3	Globale planning	5
3	Ecologisch onderzoek	6
3.1	Quickscan Natuur	6
3.2	Soortgericht onderzoek	6
4	Effectbeoordeling	8
4.1	Grote modderkruiper (locatie Maurik)	8
4.2	Poelkikker (locatie Maurik)	9
4.3	Heikikker en poelkikker (locatie Zoelen)	10
5	Wettelijk belang	12
5.1	Toetsingskader	12
5.2	Motivatie wettelijk belang	12
6	Alternatievenafweging	14
6.1	Locatie Maurik	14
6.2	Locatie Zoelen	15
7	Beschermingsmaatregelen	16
7.1	Locatie Maurik	16
7.2	Locatie Zoelen	17
7.3	Algemeen	18
8	Literatuurlijst	20
Bijlage 1. Ontwerp klimaatbuffer locatie Maurik		
Bijlage 2. Ontwerp klimaatbuffer locatie Zoelen		

1

Inleiding

In opdracht van Waterschap Rivierenland hebben wij voorliggend projectplan in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb) opgesteld. Dit projectplan Wnb gaat over de voorgenomen aanleg van twee klimaatbuffers op de locaties Maurik en Zoelen. Jasper Verhaar heeft dit projectplan Wnb opgesteld. Dennis Slotboom heeft het inhoudelijke gecontroleerd.

Aanleiding

Uit ecologisch onderzoek blijkt dat rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper en poelkikker aanwezig zijn in twee sloten op de locatie Maurik. Op de locatie Zoelen blijken rust- en voortplantingsplaatsen van poelkikker en heikikker aanwezig in een sloot. De betreffende sloten moeten deels worden gedempt of verlegd vanwege de aanleg van klimaatbuffers. Aantasting van rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper, poelkikker en heikikker kan hierbij niet voorkomen worden.

Doel

Dit projectplan Wnb geeft de maatregelen weer die worden genomen om de functionaliteit van de verblijfplaats te behouden of te compenseren, waardoor er geen wezenlijke invloed is op de populatie van de betreffende soorten. Door het werken volgens de in dit projectplan Wnb voorgestelde werkwijze en het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen, hebben de activiteiten zo min mogelijk schadelijke effecten op de beschermde soorten. Dit projectplan Wnb is onderdeel van een ontheffingsaanvraag.

Hebt u na het lezen van dit rapport nog vragen?

Neem dan contact op met [REDACTED] op telefoonnummer 088-[REDACTED].

Uw veelzijdig specialist,

Vianen (NB), 16 augustus 2023

2

Situatie en planvorming

2.1 Locatie Maurik

Ligging

Het projectgebied op de locatie Maurik betreft landbouwgrond aan de Maurikse Wetering. De kadastrale aanduiding van dit projectgebied is MRK01-L-2984. Afbeelding 1 toont de omgeving, met het projectgebied rood gemarkeerd.

Afbeelding 1. Projectgebied (rood gemarkeerd) in Maurik

Bestaande situatie

Het projectgebied is in gebruik als weiland en wordt met regelmaat gemaaid. Direct ten noorden ligt de watergang Maurikse Wetering. De oever van deze watergang heeft hier geen beschoeiing. Aan de zuid-, oost- en westzijde van het projectgebied liggen ondiepe sloten. De oostelijke en westelijke sloot staan in directe verbinding met de Maurikse Wetering. Foto's van de situatie staan in het rapport van het soortgericht onderzoek. Dat rapport (met kenmerk 304374) is als apart document beschikbaar.

Planvorming

Waterschap Rivierenland gaat het perceel inrichten als klimaatbuffer. Het perceel wordt afgegraven. Hierdoor ontstaat een zone die dient als waterberging. Bovenaan het talud komt een onderhoudsstrook. Daarbuiten komen zones met onder andere aangeplante inheemse boom- en struiksoorten. Op twee locaties in de Maurikse Wetering komt een dubbele palenrij met daartussen takkenbossen. Deze dienen als 'vissenbos'. Ook wordt op twee locaties aan deze wetering een steile oever aangelegd. Deze dienen als broedgelegenheid voor oeverwaluw. In de sloot aan de oostzijde komt een permanente dam met duiker en daarom wordt de sloot over een lengte van enkele meters gedempt. Het profiel van de sloot aan de westzijde wordt aangepast. In de sloot grenzend aan de N320 aan de zuidzijde van het projectgebied wordt een tijdelijke dam geplaatst voor een toegangs-/transportroute. Het gebied wordt afgerasterd door houten palen en schapengaas. Het ontwerp is weergegeven in bijlage 1.

Klimaatbuffer

Bij een inrichting van het gebied als klimaatbuffer blijft het aanzicht in droge omstandigheden grotendeels gelijk. Behalve dat er een ontgraving in de vorm van geulen of andersoortige vormen te zien zal zijn. Hierdoor zal het gebied ook in de dagelijkse omstandigheden natter zijn en ogen. In het geval van inwerkingtreding van de klimaatbuffer staat het gebied onder water en verandert het landschap.

2.2 Locatie Zoelen

Ligging

Het projectgebied op de locatie Zoelen betreft landbouwgrond aan de Maurikse Wetering. De kadastrale aanduiding van het projectgebied in Zoelen is ZLN01-F-907. Afbeelding 2 toont de omgeving, met het projectgebied rood gemarkeerd.

Afbeelding 2. Projectgebied (rood gemarkeerd) in Zoelen

Bestaande situatie

Het projectgebied is in gebruik als weiland en wordt momenteel met regelmaat gemaaid. Het perceel is omgeven door ondiepe sloten aan de zuidwest- en oostzijde en de diepere Maurikse Wetering aan de westzijde. Langs de Maurikse Wetering is een beschoeiing aanwezig van houten palen. Foto's van de situatie zijn opgenomen in hetzelfde rapport (met ons kenmerk 304374) zoals aangegeven in paragraaf 2.1.

Planvorming

Waterschap Rivierenland gaat het perceel inrichten als klimaatbuffer. Er wordt een netwerk van ondiepe watergangen gegraven. Hierdoor ontstaan zones die dienen als waterberging. Centraal komt een relatief diepe watergang te liggen. Deze dient als overwinteringsplaats voor vissen. Tussen de watergangen komen onderhoudsstroken. Aan weerszijden worden ook enkele beplante zones aangelegd, beplant met inheemse boom- en struiksoorten. De sloot aan de zuidwestzijde van het projectgebied wordt deels gedempt en verlegd en deels opnieuw geprofileerd. De sloot aan de oostzijde blijft behouden. Aan de oever van de Maurikse Wetering worden palen van de beschoeiing verwijderd. Dit gebeurt op plaatsen waar de doorgang naar de waterberging komt. Tussen de overige palen worden takkenbossen aangebracht. Het bestaande gronddoek achter de palen wordt verwijderd. Verder wordt de bestaande afrastering verwijderd en wordt er een veehek met vleugelhekwerken geplaatst bij de aansluiting naar de Hogestraat. Het ontwerp staat in bijlage 2.

Klimaatbuffer

Bij een inrichting van het gebied als klimaatbuffer blijft het aanzicht in droge omstandigheden grotendeels gelijk. Behalve dat er een ontgraving in de vorm van geulen of andersoortige vormen te zien zal zijn. Hierdoor zal het gebied ook in de dagelijkse omstandigheden natter zijn en ogen. Ook komen er in- en uitlaatwerken, die beperkt zichtbaar zijn in het landschap (komen niet of minimaal boven het maaiveld uit). In het geval van inwerkingtreding van de klimaatbuffer staat het gebied onder water en verandert het landschap aanzienlijk. Dit is echter voor de tijdsduur van een aantal weken en ook niet elk jaar.

2.3 Globale planning

De bovengenoemde werkzaamheden worden uitgevoerd in de periode tussen september 2023 en december 2024. In de planning en uitvoering wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten. De werkzaamheden worden namelijk uitgevoerd in twee fasen waarbij beschermde soorten en hun leefgebied worden ontzien tijdens fase 1. In fase 2 kunnen beschermde soorten niet geheel worden ontzien.

3 Ecologisch onderzoek

3.1 Quicksan Natuur

Cobra Groeninzicht heeft in beide projectgebieden een quickscan Natuur uitgevoerd. Op de locatie Maurik is deze uitgevoerd op 9 mei 2022. Op de locatie Zoelen is deze uitgevoerd op 15 februari 2022. De rapporten (met respectievelijk kenmerk 304002 en 303903) zijn als aparte documenten beschikbaar. Uit deze quickscans blijkt dat rust- en/of voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper, platte schijfhoren, heikikker en poelkikker niet op voorhand konden worden uitgesloten en dat soortgericht onderzoek nodig was.

3.2 Soortgericht onderzoek

Cobra Groeninzicht heeft in de periode juni – juli 2023 een soortgericht onderzoek uitgevoerd naar grote modderkruiper, platte schijfhoren, heikikker en poelkikker. De aanwezigheid van grote modderkruiper, platte schijfhoren en heikikker is onderzocht met de methode Environmental DNA (eDNA). De aanwezigheid van poelkikker is niet goed te onderzoeken met behulp van eDNA. Daarom is de aanwezigheid van poelkikker onderzocht door kikkers te vangen en te determineren. Hierbij zijn de richtlijnen uit het Kennisdocument Poelkikker van BIJ12 gehanteerd. Verder is op 25 juli 2023 een actuele uitdraai uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) gemaakt voor de betreffende soorten. De volledige rapportage (met kenmerk 304274) van het soortgericht onderzoek (inclusief foto's en kaartmateriaal) is als apart document beschikbaar. Hieronder volgt een samenvatting van de resultaten.

Grote modderkruiper

In zowel de westelijke als de oostelijke sloot op de locatie Maurik is de aanwezigheid van grote modderkruiper aangetoond (zie afbeelding 3). Grote modderkruiper gebruikt de sloten vrijwel zeker als rust- en voortplantingsplaats. De westelijke sloot is daarnaast geschikt als overwinteringshabitat voor grote modderkruiper, de oostelijke sloot niet. De aanwezigheid van grote modderkruiper op de locatie Zoelen is uitgesloten op basis van het soortgericht onderzoek.

Platte schijfhoren

Platte schijfhoren blijkt niet aanwezig. Platte schijfhoren wordt daarom verder buiten beschouwing gelaten.

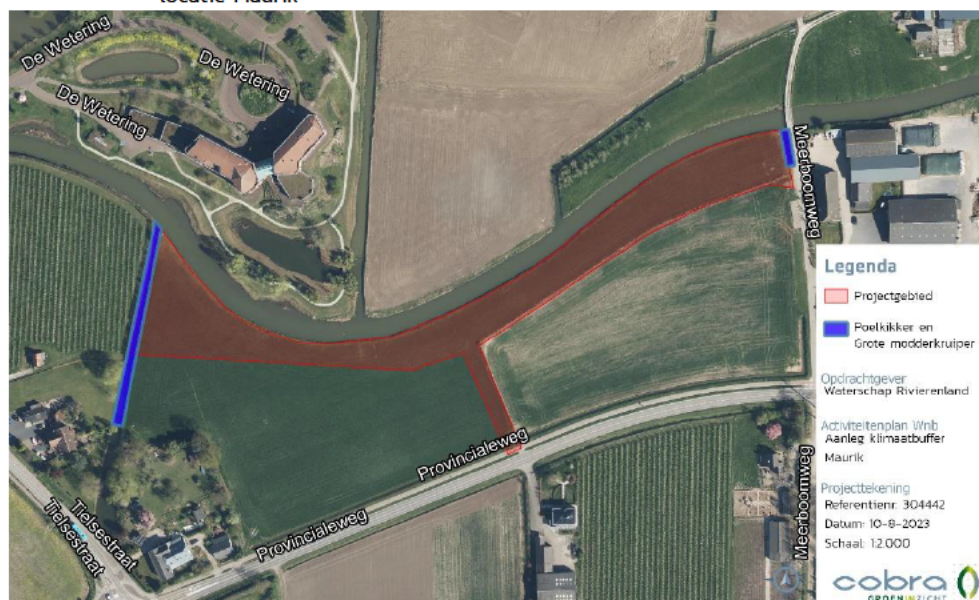
Heikikker

Op de locatie Zoelen is de aanwezigheid van heikikker aangetoond (zie afbeelding 4). Heikikker gebruikt de zuidwestelijke en oostelijke sloten als rust- en voortplantingsplaats. De ruige en vochtige oeverzones van deze watergangen zijn tijdens de actieve periode van heikikker in gebruik door juveniele en volwassen exemplaren. Het regelmatig gemaaid weiland is niet geschikt als landhabitat in de actieve periode en/of de winterperiode. De aanwezigheid van heikikker op de locatie Maurik is uitgesloten op basis van het soortgericht onderzoek.

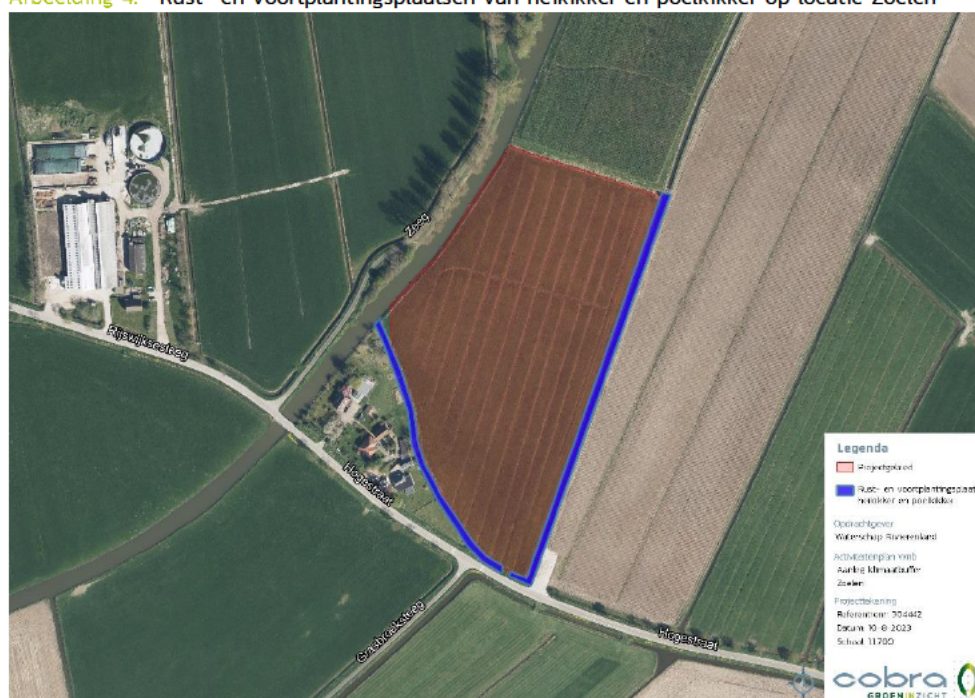
Poelkikker

Op de locaties Maurik en Zoelen is de aanwezigheid van poelkikker aangetoond (zie afbeelding 3 en 4). Poelkikker gebruikt de sloten als rust- voortplantingsplaats. De ruige en vochtige oeverzones van de sloten zijn tijdens de actieve periode van poelkikker in gebruik door juveniele en volwassen exemplaren. Het weiland is niet geschikt als landhabitat in zowel de actieve periode als de winterperiode.

Afbeelding 3. Rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper en poelkikker op locatie Maurik

Afbeelding 4. Rust- en voortplantingsplaatsen van heikikker en poelkikker op locatie Zoelen

4 Effectbeoordeling

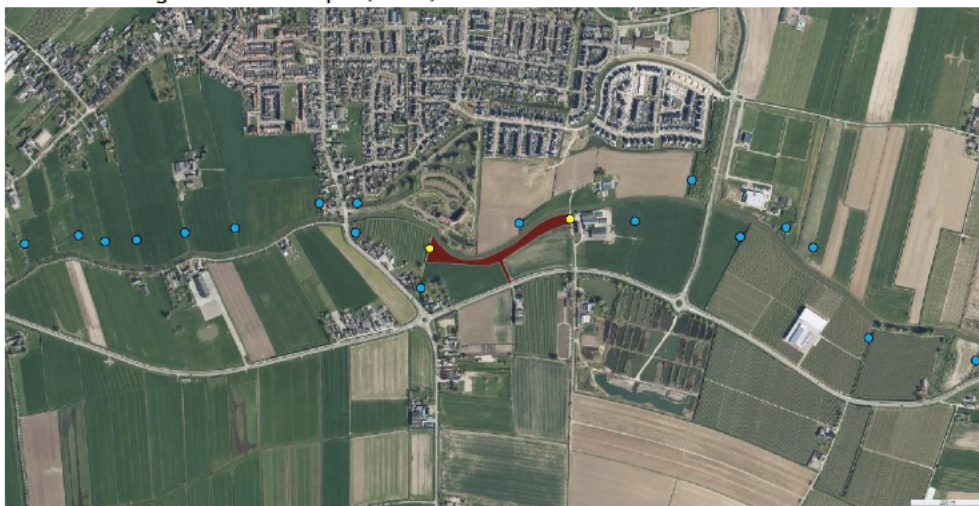
4.1 Grote modderkruiper (locatie Maurik)

Lokale populatie

De lengte van de sloten waaraan werkzaamheden plaatsvinden is beperkt. Hierdoor kunnen deze sloten op zichzelf waarschijnlijk geen duurzame populatie in stand houden. De beschikbaarheid van vergelijkbaar leefgebied in de directe omgeving van het projectgebied is echter ruim. Het projectgebied maakt zodoende deel uit van een netwerk van leefgebieden, die gezamenlijk op langere termijn wel een duurzame populatie mogelijk maken. Het projectgebied ligt namelijk in een waterrijke omgeving. In de directe omgeving is veel habitat aanwezig die vergelijkbaar is met de sloten in het projectgebied.

De maximale afstand waarover grote modderkruiper zich verplaatst is 1 tot 3 km. Alleen al binnen een afstand van circa 1 km liggen ten minste achttien sloten met vergelijkbaar habitat (zie afbeelding 5). Het gaat om smalle sloten met hier en daar bredere stukken. De sloten zijn verbonden met de Maurikse Wetering. Deze omstandigheden zijn vergelijkbaar met de sloten in het projectgebied. Grote modderkruipers kunnen zich vrij door het netwerk van leefgebieden verplaatsen. Er zijn namelijk geen barrières aanwezig, zoals dammen, sluizen en gemalen.

Afbeelding 5. Ligging van rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper in het projectgebied (geel) ten opzichte van vergelijkbare sloten binnen het bereik van grote modderkruiper (blauw)

Effectbeoordeling

In de sloot aan de oostzijde komt een permanente dam met duiker. Het profiel van de sloot aan de westzijde wordt aangepast. Door het uitvoeren van werkzaamheden gaan rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper in de sloot aan de oostzijde verloren. In de sloot aan de westzijde worden deze tijdelijk ongeschikt. Daarmee vindt overtreding plaats van artikel 3.10 lid 1b Wnb. Er is ook sprake van overtreding van artikel 3.10 lid 1a Wnb, omdat in de sloot aan de oostzijde exemplaren afgevangen moeten worden.

Er is geen sprake van negatieve effecten op de lokale staat van instandhouding van grote modderkruiper. Er wordt namelijk slechts een klein deel van de populatie getroffen, omdat er maar een klein deel van het beschikbare leefgebied permanent wordt aangetast. Het projectgebied ligt in een zeer waterrijke omgeving met voldoende uitwijkmogelijkheden. Verder worden er soortspecifieke maatregelen getroffen, waardoor wordt voorkomen dat exemplaren worden gedood. Daarnaast wordt in het projectgebied zelf alternatief leefgebied gerealiseerd. Door de te nemen maatregelen blijven negatieve effecten op exemplaren tot een minimum beperkt en zijn er geen effecten op de staat van instandhouding van de soort. De soortspecifieke maatregelen staan beschreven in hoofdstuk 7.

4.2 Poelkikker (locatie Maurik)

Lokale populaties

De lengte van de sloten waaraan werkzaamheden plaatsvinden is beperkt. Hierdoor kunnen deze sloten op zichzelf waarschijnlijk geen duurzame populatie van poelkikker in stand houden. De beschikbaarheid van vergelijkbaar leefgebied in de directe omgeving van het projectgebied is echter ruim. Het projectgebied maakt zodoende deel uit van een netwerk van leefgebieden, die gezamenlijk op langere termijn wel een duurzame populatie mogelijk maken. Het netwerk van leefgebieden bestaat uit smalle, rijk begroeide sloten. Poelkikkers kunnen zich vrij door het netwerk van leefgebieden verplaatsen. Er zijn namelijk geen grote barrières zoals autosnelwegen en onbeschutte terreinen.

De afstand waarover poelkikker zich verplaatst is 100 tot 500 m. Uit de NDFF blijkt dat binnen een straal van circa 500 m vanaf het projectgebied in de afgelopen tien jaar op twee locaties poelkikkers zijn waargenomen. Daarnaast zijn op nog eens negentien locaties binnen dezelfde straal één of meer groene kikkers waargenomen, waarvan de soort (poelkikker of bastaardkikker) niet met zekerheid kon worden vastgesteld. Deze waarnemingen zijn gedaan op locaties vergelijkbaar met de sloten in het projectgebied (zie foto 1). Ook buiten de straal van 500 m is geschikt leefgebied aanwezig én zijn waarnemingen bekend van poelkikker.

Foto 1. Vergelijkbare omstandigheden in het projectgebied (oostelijke sloot, foto links) en in de directe omgeving van het projectgebied (foto rechts).

Effectbeoordeling

De sloot aan de oostzijde wordt over een lengte van enkele meters gedempt. De sloot aan de westzijde wordt opnieuw geprofileerd. Door het uitvoeren van deze werkzaamheden gaan rust- en voortplantingsplaatsen van poelkikker verloren. Daarmee vindt overtreding plaats van artikel 3.5 lid 4 Wnb. Er is ook sprake van overtreding van artikel 3.5 lid 1 Wnb en artikel 3.5 lid 2 Wnb, omdat er exemplaren afgevangen moeten worden.

Er is geen sprake van negatieve effecten op de lokale staat van instandhouding van poelkikker. Er wordt namelijk slechts een klein deel van de populatie getroffen omdat maar een klein deel van het beschikbare leefgebied wordt aangetast. Het projectgebied ligt in een zeer waterrijke omgeving met voldoende uitwijkmogelijkheden. Verder worden er soortspecifieke maatregelen getroffen, waardoor wordt voorkomen dat er exemplaren worden gedood. Daarnaast wordt in het projectgebied zelf alternatief leefgebied gerealiseerd. Door de te nemen maatregelen blijven negatieve effecten op exemplaren tot een minimum beperkt en zijn er geen effecten op de staat van instandhouding van de soorten. De soortspecifieke maatregelen staan beschreven in hoofdstuk 7.

4.3 Heikikker en poelkikker (locatie Zoelen)

Lokale populaties

De lengte van de sloot waaraan werkzaamheden plaatsvinden is beperkt. Hierdoor kan deze sloot op zichzelf waarschijnlijk geen duurzame populatie van heikikker en poelkikker in stand houden. De beschikbaarheid van vergelijkbaar leefgebied in de directe omgeving van het projectgebied is echter ruim. Het projectgebied maakt zodoende deel uit van een netwerk van leefgebieden, die gezamenlijk op langere termijn wel een duurzame populatie mogelijk maken. Het netwerk van leefgebieden bestaat uit smalle, rijk begroeide sloten. Heikikkers en poelkikkers kunnen zich vrij door het netwerk van leefgebieden verplaatsen. Er zijn namelijk geen grote barrières zoals autosnelwegen en onbeschutte terreinen.

Heikikker

Het projectgebied ligt in een waterrijke omgeving. In de directe omgeving is veel habitat aanwezig die vergelijkbaar is met de sloten in het projectgebied. De afstand waarover heikikker zich verplaatst is 300 m tot 3 km. Uit de NDFF blijkt dat alleen al binnen een straal van circa 1,5 km vanaf het projectgebied in de afgelopen tien jaar op ruim 340 locaties één of meer heikikkers zijn waargenomen. Deze waarnemingen zijn gedaan op locaties vergelijkbaar met de sloten in het projectgebied (zie foto 2). De meeste van de waarnemingen is gedaan binnen een klein gebied op circa 750 m afstand van het projectgebied.

Foto 2. Vergelijkbare omstandigheden in het projectgebied (foto links) en in de directe omgeving van het projectgebied (foto rechts).

Poelkikker

De afstand waarover poelkikker zich verplaatst is 100 tot 500 m. Uit de NDFF blijkt dat binnen een straal van circa 500 m vanaf het projectgebied in de afgelopen tien jaar op drie locaties één of meer poelkikkers zijn waargenomen. Daarnaast zijn op nog eens 43 locaties één of meer groene kikkers waargenomen, waarvan de soort (poelkikker of bastaardkikker) niet met zekerheid kon worden vastgesteld. Deze waarnemingen zijn gedaan op locaties vergelijkbaar met de sloten in het projectgebied (zie foto 2). Ook buiten de straal van 500 m is geschikt leefgebied aanwezig én zijn waarnemingen bekend van poelkikker.

Effectbeoordeling

De sloot aan de zuidwestzijde wordt deels gedempt en verlegd en deels opnieuw geprofileerd. Het te dempen en te verleggen deel betreft het noordelijke deel van deze sloot en heeft een lengte van circa 50 m. In de nieuwe situatie krijgt dit deel twee natuurvriendelijke oeverzijden. Van het resterende deel wordt de oostelijke oeverzijde vergraven tot een natuurvriendelijke oever. Door het uitvoeren van werkzaamheden gaan de bestaande rust- en voortplantingsplaatsen van heikikker en poelkikker in deze sloot verloren. Daarmee vindt overtreding plaats van artikel 3.5 lid 4 Wnb. Er is ook sprake van overtreding van artikel 3.5 lid 1 Wnb en artikel 3.5 lid 2 Wnb, omdat exemplaren afgevangen moeten worden.

Er is geen sprake van negatieve effecten op de lokale staat van instandhouding van heikikker en poelkikker. Er wordt namelijk slechts een klein deel van de populatie getroffen, omdat maar een klein deel van het beschikbare leefgebied wordt aangetast. Het projectgebied ligt namelijk in een zeer waterrijke omgeving met voldoende uitwijkmogelijkheden. Verder worden soortspecifieke maatregelen getroffen, waardoor wordt voorkomen dat exemplaren worden gedood. Daarnaast wordt in het projectgebied zelf alternatief leefgebied gerealiseerd. Door de te nemen maatregelen blijven negatieve effecten op exemplaren tot een minimum beperkt en zijn er geen effecten op de staat van instandhouding van de soorten. De soortspecifieke maatregelen staan beschreven in hoofdstuk 7.

5 Wettelijk belang

5.1 Toetsingskader

Er worden maatregelen getroffen om de functionaliteit van het leefgebied van grote modderkruiper, heikikker en poelkikker te waarborgen, de staat van instandhouding te waarborgen en aan de zorgplicht te voldoen. Toch is als gevolg van de ontwikkeling sprake van overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb. Hierdoor wordt de ontheffingsaanvraag voor heikikker en poelkikker getoetst aan de belangen die in artikel 3.8 lid 5 sub b Wnb staan beschreven. De ontheffingsaanvraag voor grote modderkruiper wordt daarnaast ook getoetst aan de belangen die in artikel 3.10 lid 2 sub a t/m i staan beschreven. Tabel 1 geeft per soort en locatie weer welke overtredingen van toepassing zijn en in welk belang een ontheffing wordt aangevraagd.

Tabel 1. Overzicht van overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb per soort en locatie

Soort	Locatie	Overtreding verbodsbepaling	Wettelijk belang
Grote modderkruiper	Maurik	Artikel 3.10 lid 1a Artikel 3.10 lid 1b	Artikel 3.8 lid 5, sub b, 3° Wnb Artikel 3.10 lid 2 sub a Wnb
Poelkikker	Maurik Zoelen	Artikel 3.5 lid 1 Artikel 3.5 lid 2 Artikel 3.5 lid 4	Artikel 3.8 lid 5, sub b, 3° Wnb
Heikikker	Zoelen	Artikel 3.5 lid 1 Artikel 3.5 lid 2 Artikel 3.5 lid 4	Artikel 3.8 lid 5, sub b, 3° Wnb

5.2 Motivatie wettelijk belang

De ontheffing ten aanzien van grote modderkruiper, heikikker en poelkikker wordt aangevraagd in het belang van 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' (artikel 3.8 lid 5, sub b, 3° Wnb). Daarnaast is voor grote modderkruiper ook het belang 'in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daaropvolgende gebruik van het gebied of het gebouwde' (artikel 3.10 lid 2 sub a Wnb) van toepassing. Hieronder volgt een motivatie.

Volksgezondheid, openbare veiligheid en groot openbaar belang

In 2021 hebben Waterschap Rivierenland, Provincie Gelderland en negen gemeenten in de regio Klimaat Actief Rivierenland (KAR) de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) vastgesteld. Ook ruim twintig partners uit het gebied zijn hierbij betrokken. In de strategie hebben zij afgesproken dat de KAR-regio, klimaatbestendig en waterrobuust moet zijn. In 2035, maar uiterlijk in 2050. De projectlocaties Maurik en Zoelen liggen in de bovengenoemde KAR-regio. Deze locaties liggen in een laaggelegen gebied met veel kwelwater vanuit de rivier. De aan de projectlocaties grenzende Maurikse Wetering voert water af naar de Linge. Bij extreem weer kan de capaciteit van het gemaal onvoldoende zijn. Dit kan zorgen voor wateroverlast. Waterschap Rivierenland is daarom bezig om op diverse locaties in zijn werkgebied klimaatbuffers aan te leggen. Daarbij worden terreinen in het buitengebied zo ingericht dat bij hevige neerslag water kan worden opgevangen, maar het kan ook worden ingezet om bij watertekorten een reserve te hebben, een natuurlijke spons als het ware.

Ecologische verbetering locatie Maurik

Met het aanleggen van deze klimaatbuffer ziet Waterschap Rivierenland een koppelkans tussen waterberging en een verhoging van de ecologische waarde en biodiversiteit van het huidige gebied. Er zal sprake zijn van parallel aan de Maurikse Wetering lopende watergangen met natuurvriendelijke oevers, twee oeverwaluwanden, een diepe waterpartij aan de westzijde en enkele locaties met bomen en struwelen. De hoogte- en vochtigheidsgradiënten die daaruit ontstaan, bieden vestigingskansen voor allerlei amfibieën, vissen, planten, zoogdieren, insecten en vogels. Zo leidt dit plan voor een klimaatbuffer tot zo'n 12.000 m² nieuw natuurgebied op de plek van het huidige weiland. De klimaatbuffer kan daarmee, naast een maatregel tegen wateroverlast, droogte en verslechterde waterkwaliteit, gezien worden als een aanzienlijke ecologische verbetering ten opzichte van de bestaande situatie.

Ecologische verbetering locatie Zoelen

Met het aanleggen van deze klimaatbuffer ziet Waterschap Rivierenland ook hier een koppelkans tussen waterberging en een verhoging van de ecologische waarde en biodiversiteit van het huidige gebied. Zo wordt door de aanleg van parallelle en dwarse diepe greppels gezorgd voor meer leefgebied voor aquatische soorten, zoals vissen en amfibieën maar ook voor weide- en moerasvogels en voor (water)planten. Omdat daarnaast ook ruimte wordt gegeven aan de ontwikkeling voor struwelen en bomen, wordt extra leefgebied gecreëerd voor vogels, zoogdieren, en insecten. In totaal komt er zo'n 35.000 m² natuurgebied op de plek van het huidige weiland. De klimaatbuffer kan daarmee, naast een maatregel tegen wateroverlast, droogte en verslechterde waterkwaliteit, gezien worden als een aanzienlijke ecologische verbetering ten opzichte van de bestaande situatie.

6 Alternatievenafweging

In het kader van de ontheffingsaanvraag moet beoordeeld worden of betere alternatieven beschikbaar zijn voor het plan. Hieronder volgt een onderbouwing waaruit blijkt dat betere alternatieven ontbreken.

6.1 Locatie Maurik

Alternatieve locatie

Waterschap Rivierenland heeft de betreffende locatie als beste locatie voor deze klimaatbuffer bestempeld. Hieraan is een uitgebreide alternatievenafweging voorafgegaan. Alternatieven zijn onder andere aan geografische, hydrologische en economische aspecten getoetst. De voorgenomen werkzaamheden zijn daarom specifiek voor de betreffende locatie in Maurik. Alternatieven voor de locatie van de werkzaamheden zijn daarom niet aan de orde. Bovendien zijn op alternatieve locaties in de omgeving waarschijnlijk ook beschermde soorten aanwezig.

Het niet uitvoeren van de werkzaamheden

Het niet dempen van de oostelijke sloot is geen realistische optie. Het dempen van deze sloot is namelijk noodzakelijk voor het aanleggen van een dam. De dam is noodzakelijk voor de toegang tot het onderhoudspad van de klimaatbuffer. Zonder onderhoud kan de klimaatbuffer haar functie niet vervullen. Er is geen andere locatie van de dam mogelijk, omdat alleen hier aansluiting mogelijk is op de openbare weg. Het niet herprofiëren van de westelijke sloot is eveneens geen optie. Het herprofiëren is namelijk noodzakelijk voor de aanleg van het onderhoudspad.

Alternatieve werkwijze en planning

De voorgenomen werkwijze is noodzakelijk in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid en groot openbaar belang. Het zijn de minimale inspanningen die nodig zijn om de klimaatbuffer naar behoren te laten functioneren. Met de werkzaamheden zal altijd sprake zijn van aantasting van rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper en poelkikker. Met een andere werkwijze en planning kunnen negatieve effecten op deze soorten niet voorkomen worden. Een alternatieve werkwijze en planning vormen dus geen beter alternatief. Het is dan ook in alle gevallen noodzakelijk om maatregelen te nemen om negatieve effecten te voorkomen. Door het nemen van beschermingsmaatregelen en het werken buiten de meest kwetsbare perioden van de aanwezige soorten, zoals die in dit projectplan Wnb zijn opgenomen (zie hoofdstuk 7), zijn in het geheel geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van grote modderkruiper en poelkikker te verwachten.

Behouden of herstellen van bestaande rust- en voortplantingsplaatsen

Het herstellen van de bestaande rust- en voortplantingsplaatsen van grote modderkruiper en poelkikker in de westelijke sloot is onderdeel van het plan. Het profiel van de sloot wordt weliswaar gewijzigd en daarbij verdwijnt tijdelijk onderwaterbegroeiing en een deel van de modderlaag. Maar op den duur komen deze gebiedskenmerken op natuurlijke wijze weer terug. Behoud van de rust- en voortplantingsplaatsen in de oostelijke sloot is geen optie, omdat een deel van de sloot wordt gedempt. Deze functies komen echter op vergelijkbare wijze terug in de vorm van vervangend leefgebied in de klimaatbuffer (zie hoofdstuk 7). Dit waarborgt en vergroot de permanente beschikbaarheid van rust- en voortplantingsplaatsen.

6.2 Locatie Zoelen

Alternatieve locatie

Waterschap Rivierenland heeft de betreffende locatie als beste locatie voor deze klimaatbuffer bestempeld. Hieraan is een uitgebreide alternatievenafweging voorafgegaan. Alternatieven zijn onder andere aan geografische, hydrologische en economische aspecten getoetst. De voorgenomen werkzaamheden zijn daarom specifiek voor de betreffende locatie in Zoelen. Alternatieven voor de locatie van de werkzaamheden zijn daarom niet aan de orde. Bovendien zijn op alternatieve locaties in de omgeving waarschijnlijk ook beschermde soorten aanwezig.

Het niet uitvoeren van de werkzaamheden

Het niet dempen, verleggen en herprofilen van de zuidwestelijke sloot is geen realistische optie. Deze werkzaamheden zijn namelijk noodzakelijk om de ontwikkeling mogelijk te maken. Bovendien verbetert de situatie voor de aanwezige beschermde soorten, omdat er meer rust- en voortplantingsplaatsen ontstaan in de natuurvriendelijke oevers.

Alternatieve werkwijze en planning

De voorgenomen werkwijze is noodzakelijk in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid en groot openbaar belang. Het zijn de minimale inspanningen die nodig zijn om de klimaatbuffer naar behoren te laten functioneren. Met de werkzaamheden zal altijd sprake zijn van aantasting van rust- en voortplantingsplaatsen van heikikker en poelkikker. Met een andere werkwijze en planning kunnen negatieve effecten op dit deel van het leefgebied niet voorkomen worden. Een alternatieve werkwijze en planning vormen dus geen beter alternatief. Het is dan ook in alle gevallen noodzakelijk om maatregelen te nemen om negatieve effecten te voorkomen. Door het nemen van beschermingsmaatregelen en het werken buiten de meest kwetsbare perioden van de aanwezige soorten, zoals die in dit projectplan Wnb zijn opgenomen (zie hoofdstuk 7), zijn in het geheel geen negatieve effecten op de staat van instandhouding van heikikker en poelkikker te verwachten.

Behouden of herstellen van bestaande rust- en voortplantingsplaatsen

Het herstellen van de bestaande rust- en voortplantingsplaatsen van heikikker en poelkikker in de zuidwestelijke sloot is onderdeel van het plan. Het profiel van de sloot wordt weliswaar gewijzigd en daarbij verdwijnt tijdelijk onderwaterbegroeiing. Maar op den duur komen deze gebiedskenmerken op natuurlijke wijze weer terug in de nieuwe situatie. Deze functies komen daarnaast ook terug in de vorm van vervangend leefgebied in de klimaatbuffer (zie hoofdstuk 7). Dit waarborgt en vergroot de permanente beschikbaarheid van rust- en voortplantingsplaatsen.

7

Beschermingsmaatregelen

7.1 Locatie Maurik

Werken buiten kwetsbare periodes

Het herprofileren van de westelijke sloot en het dempen van de oostelijke sloot gebeurt in de periode half september – half oktober. Dit is buiten de meest kwetsbare periode voor zowel grote modderkruiper als poelkikker. Beide soorten houden zich in deze periode namelijk niet bezig met voortplanting en zijn ook niet in winterrust.

Verbeteren habitat in bestaand leefgebied

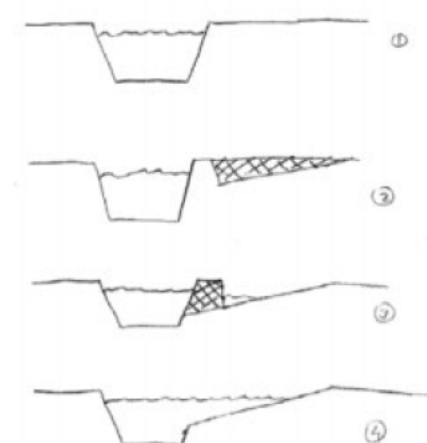
Het herprofileren van de westelijke sloot houdt in dat de oostelijke oever wordt omgevormd tot natuurvriendelijke oever met een gevarieerd flauw talud met een verhouding vanaf 1:3. In de bestaande situatie is de taludverhouding 1:1. De herprofilering zorgt voor ondiepe zones die kunnen dienen als paaiplaats en als plek voor het opgroeien van nog jonge grote modderkruipers en poelkikkers. De westelijke oever van deze sloot blijft in oorspronkelijk staat behouden.

Werkwijze herprofileren westelijke sloot

Bij het herprofileren van de westelijke sloot wordt gestart met het realiseren 'in het droge' van het ondiepe deel (zie afbeelding 6). Door een klein dammetje aangrenzend aan de watergang nog in stand te houden, wordt voorkomen dat er al direct tijdens de werkzaamheden water vanuit de watergang het nieuwe deel instroomt en dat het water in de watergang vertroebeld wordt. Als de graafwerkzaamheden van het ondiepe deel afgerond zijn, wordt als laatste het tussenliggende dammetje verwijderd door het weg te trekken richting het nieuw gegraven deel.

Afbeelding 6. Werkwijze bij het aanleggen van de flauwe oever

(Bron: BIJ12, 2021. Kennisdocument Grote modderkruiper *Misgurnus fossilis*)

1. Oorspronkelijk profiel.
2. Graaf eerst het gearceerde deel weg, laat een dammetje tussen de watergang en het weg te graven deel staan.
3. Graaf/schuif het dammetje in de richting van het nieuw gegraven deel weg.
4. Nieuw profiel.

Werkwijze dempen oostelijke sloot

Bij het dempen van de oostelijke sloot wordt gewerkt van zuid naar noord, dus naar het open water van de Maurikse Wetering toe. Eventueel achtergebleven grote modderkruipers en poelkikkers hebben hierdoor alsnog de kans om te vluchten. Aangezien grote modderkruipers en poelkikkers echter de voorkeur hebben om bij gevaar diep de bodem in te vluchten of zich onder water te verschuilen, worden vooraf zoveel mogelijk grote modderkruipers en poelkikkers weggevangen. Bij het wegvangen wordt eerst de waterdiepte verlaagd tot 30 à 40 cm. Vervolgens wordt de modder uit de watergang geschept en dun uitgespreid op het land en direct gecontroleerd op nog aanwezige exemplaren. De afgevangen exemplaren worden zo snel mogelijk in een watergang met geschikt leefgebied geplaatst.

Realiseren nieuw leefgebied

De klimaatbuffer biedt geschikt leefgebied voor grote modderkruiper en poelkikker. Een ondiepe watergang met natuurvriendelijke oever parallel aan de Maurikse Wetering zorgt voor paaiplaatsen voor beide soorten. Een diepere waterpartij aan de westzijde biedt overwinteringshabitat voor grote modderkruiper. Ook landhabitat voor poelkikker is aanwezig voor zowel de actieve periode als de winterrustperiode. Namelijk in de vorm van enkele locaties met bomen en struwelen. Het ontwerp van de klimaatbuffer en daarmee het nieuwe leefgebied is passend bij de structuur en de kenmerken van het omliggende landschap. Het ontwerp van de klimaatbuffer en daarmee het nieuwe leefgebied is passend bij de structuur en de kenmerken van het omliggende landschap. Dit is ook goedgekeurd door Vereniging Gelders Genootschap. Deze organisatie staat voor integrale kwaliteitsborging van de publieke ruimte en erfgoed.

7.2 Locatie Zoelen

Werken buiten kwetsbare periode

Het dempen, verleggen en herprofilen van de zuidwestelijke sloot gebeurt in de periode half september – half oktober. Dit is buiten de meest kwetsbare periode voor zowel heikikker als poelkikker. Beide soorten houden zich in deze periode namelijk niet bezig met voortplanting en zijn ook niet in winterrust.

Verbeteren habitat in bestaand leefgebied

Het dempen, verleggen en herprofilen van de zuidwestelijke sloot houdt in dat oevers wordt omgevormd tot natuurvriendelijke oever met een gevarieerd, maar flauw talud met een verhouding vanaf 1:3. In de bestaande situatie is de taludverhouding ongeveer 1:1. De herprofilering zorgt voor ondiepe zones die kunnen dienen als paaiplaats en als plek voor het opgroeien van nog jonge heikikkers en poelkikkers.

Werkwijze herprofilen zuidwestelijke sloot

Bij het herprofilen van een deel van de zuidwestelijke sloot wordt gestart met het realiseren 'in het droge' van het ondiepe deel (zie ook afbeelding 6). Door een klein dammetje aangrenzend aan de watergang nog in stand te houden, wordt voorkomen dat er al direct tijdens de werkzaamheden water vanuit de watergang het nieuwe deel instroomt en dat het water in de watergang vertroebeld wordt. Als de graafwerkzaamheden van het ondiepe deel afgerond zijn, wordt als laatste het tussenliggende dammetje verwijderd door het weg te trekken richting het nieuw gegraven deel.

Werkwijze deels dempen zuidwestelijke sloot

Bij het dempen van een deel van de zuidwestelijke sloot wordt gewerkt van zuid naar noord, dus naar het open water van de Maurikse Wetering toe. Eventueel achtergebleven heikikkers en poelkikkers hebben hierdoor alsnog de kans om te vluchten. Aangezien heikikkers en poelkikkers echter de voorkeur hebben om bij gevaar zich onder water te verschuilen, worden vooraf zoveel mogelijk exemplaren weggevangen.

Realiseren nieuw leefgebied

De klimaatbuffer biedt geschikt leefgebied voor heikikker en poelkikker. Parallelle en dwarse greppels met een afwisseling van diepe en ondiepe zones zorgen voor paaiplaatsen van beide soorten. Ook landhabitat voor heikikker en poelkikker is aanwezig voor zowel de actieve periode als de winterrustperiode. Namelijk in de vorm van locaties met bomen en struwelen. Het ontwerp van de klimaatbuffer en daarmee het nieuwe leefgebied is passend bij de structuur en de kenmerken van het omliggende landschap. Dit is ook goedgekeurd door Vereniging Gelders Genootschap. Deze organisatie staat voor integrale kwaliteitsborging van de publieke ruimte en erfgoed.

7.3 Algemeen

Werkvolgorde/fasering

Het (deels) dempen, verleggen en herprofilen van sloten op de locaties Maurik en Zoelen gebeurt pas nadat de klimaatbuffers zijn ingericht en als zodanig functioneren. Daarmee wordt gewaarborgd dat er in de directe omgeving voldoende uitwijkmogelijkheden en alternatieve leefgebieden beschikbaar zijn voor grote modderkruiper, heikikker en poelkikker.

Beschermde zone

Er wordt een beschermde zone gehanteerd bij de westelijke en oostelijke sloot op de locatie Maurik en bij de zuidwestelijke en oostelijke sloot op de locatie Zoelen. De regel is dat de sloten en oeverzones tot 3 m vanaf de top van het droge talud onaangetast blijven. In het veld wordt een duidelijke markering aangebracht waaruit blijkt dat werkzaamheden aan de sloten en oeverzones vooralsnog niet mogen worden uitgevoerd. Ook mogen er in deze driemeterzone geen activiteiten plaatsvinden, materialen worden opgeslagen of voertuigen rijden.

Inschakelen deskundige

De activiteiten worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van grote modderkruiper, heikikker en poelkikker. Het bevoegd gezag verstaat onder een deskundige: een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie.

Opstellen ecologisch werkprotocol

Een deskundige op het gebied van grote modderkruiper, heikikker en poelkikker stelt een ecologisch werkprotocol op. Dit ecologisch werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en de inhoud moet bij de betrokken werknemers bekend zijn. De activiteiten moeten aantoonbaar volgens dit protocol worden uitgevoerd. In het ecologisch werkprotocol staat welke maatregelen getroffen worden om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen. Ook staat erin hoe te handelen als deze effecten toch optreden. Het beschrijft onder andere:

- in welke periode gewerkt moet worden;
- welke activiteiten op welke locatie(s) en op welk moment plaatsvinden;
- welke maatregelen worden genomen en wat daarmee wordt gerealiseerd voor de beschermde soorten;
- wanneer begeleiding door een deskundige op het gebied van grote modderkruiper, heikikker en poelkikker noodzakelijk is;
- wie die deskundige is en wat de deskundige exact gaat doen.

Zorgplicht

De Wnb kent een zorgplicht. Als volgens bovengenoemde maatregelen en buiten de meest kwetsbare periode wordt gewerkt, wordt al voor een groot deel invulling gegeven aan de zorgplicht. Wordt onverhoopt toch een niet eerder waargenomen soort of diens verblijfplaats aangetroffen? Dan worden de werkzaamheden stilgelegd en wordt met een ecooloog bekeken welke maatregelen nodig zijn. Deze maatregel wordt vastgelegd in het ecologisch werkprotocol.

8 Literatuurlijst

Kennisdocumenten

- BIJ12, 2017. Kennisdocument Poelkikker *Rana lessonae*, versie 1.0. Publicatie: BIJ12, Utrecht.
- BIJ12, 2017. Kennisdocument Heikikker *Rana arvalis*, versie 1.0. Publicatie: BIJ12, Utrecht.
- BIJ12, 2021. Kennisdocument Grote modderkruiper *Misgurnus fossilis*, versie 2.0. Publicatie: BIJ12, Utrecht.

Onderzoeksrapporten

- Van Dorst, J., 2023, Quickscan Natuur Aanleg klimaatbuffer, Maurik, 304002, Cobra Groeninzicht Vianen (NB)
- Van Dorst, J., 2023, Quickscan Natuur Aanleg klimaatbuffer, Zoelen, 303903, Cobra Groeninzicht Vianen (NB)
- Van Dorst, J., 2023, Soortgericht onderzoek Wet natuurbescherming, Aanleg klimaatbuffers in Maurik en Zoelen, 304374, Cobra Groeninzicht Vianen (NB)

Overige documenten

- Iv-Infra b.v. & Waterschap Rivierenland. 11 juli 2023. Zienswijze Bestemmingsplan en landschapsbeheersgebiedsplan perceel Maurik L 2984. INFR230574 WSRL, Onderzoek klimaatbuffer Maurikse wetering.
- Iv-Infra b.v. & Waterschap Rivierenland. 11 juli 2023. Zienswijze Bestemmingsplan en landschapsbeheersgebiedsplan perceel Zoelen F 907. INFR230574 WSRL, Onderzoek klimaatbuffer Maurikse wetering.

Websites

- www.bij12.nl (kennisdocumenten beschermde soorten)
- www.geldersgenootschap.nl (algemeen)
- www.ndff.nl (database soortenverspreiding)
- www.ravon.nl (soorteninformatie)
- www.waterschaprivierenland.nl (algemeen)

Bijlage 1

Ontwerp klimaatbuffer locatie Maurik

Bijlage 2

Ontwerp klimaatbuffer locatie Zoelen

